

Priame platby a hospodárenie na pôde

Tesárske Mlyňany, 17.10.2024

Ing. Ivan Fabián, MBA
RPPK Trnava

Súčasný stav

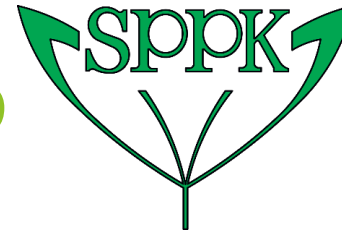
- ▶ 2019 - prijatie iniciatívy GREEN DEAL na pôde Európskeho parlamentu
 - ▶ Dlhodobý cieľ - 2050 - Európa klimaticky neutrálna
 - ▶ Krátkodobý cieľ - do roku 2030 zníženie produkcie skleníkových plynov o 55%
 - ▶ Úlohy a cesty rozpracované pre všetky sektory (priemysel, doprava, pôdohospodárstvo...)
- ▶ 2020 - FARM TO FORK vznikla rozpracovaním Green Dealu - stratégia nízkej environmentálnej záťaže, udržateľnosti a bezpečnosti produkcie potravín
- ▶ 2020 - EK zasiela členským štátom „DOMÁCU ÚLOHU“ vypracovať národné stratégie a pre rezorty pôdohospodárstva - zakomponovať ich do národnej INTERVENČNEJ STRATÉGI pre roky 2023-27

Finálna Intervenčná stratégia 2023-27

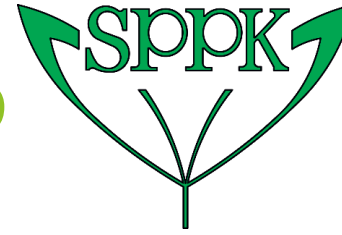
- ▶ Jeseň 2022 - finálne znenie IS 2023-27 pre SR:
 - ▶ Rozsiahly a komplikovaný dokument (cca 1300 strán - CZ - 1000, HUN 800)
- ▶ Nariadenia vlády:
- ▶ č. 435 z 30. novembra 2022, ktorým sa ustanovujú požiadavky na udržiavanie poľnohospodárskej plochy, aktívneho poľnohospodára a kondicionality
- ▶ **Doplnené č. 515/2023 Z. z., účinnosť od 1.1.2024**
- ▶ **Doplnené č. 222/2024 Z. z., účinnosť od 1.9.2024**
- ▶ č. 436 z 30. novembra 2022, ktorým sa ustanovujú pravidlá poskytovania podpory v poľnohospodárstve formou priamych platieb
- ▶ **Doplnené č. 212/2023 Z. z., účinnosť od 15.4.2023**
- ▶ č. 437 z 30. novembra 2022, o podmienkach poskytovania podpory v poľnohospodárstve formou prechodných vnútroštátnych platieb (mení a dopĺňa NV č. 152/2013)
- ▶ č. 3 (2023) z 29. decembra 2022, ktorým sa ustanovujú pravidlá poskytovania podpory na neprojektové opatrenia Strategického plánu
- ▶ **Doplnené č. 407/2023 Z. z., účinnosť od 1.1.2024**

Typy priamych a viazaných platieb

- ▶ Priame platby
 - ▶ BISS - základná podpora príjmu v záujme udržateľnosti (2023 platba 105,06 eur/ha)
 - ▶ Redistributívna platba (2023 do 101 ha - 81,50 eur/ha, do 150 ha - 41,50 eur/ha)
 - ▶ Podpora mladých farmárov (2023 - 90,39 eur/ha na max. 100 ha)
- ▶ Ekoschémy
 - ▶ Mimo CHÚ - 2023 - 64,00 eur/ha
 - ▶ V CHÚ - 2023 - 118,18 eur/ha
- ▶ Priame platby smerujúce do živočíšnej výroby neuvádzam

Typy priamych a viazaných platieb

- ▶ Viazané platby - podpora pestovania
 - ▶ Cukrovej repy
 - ▶ Chmeľu
 - ▶ Ovocia
 - ▶ Zeleniny
 - ▶ **Bielkovinových plodín - 2023 - 79,98 eur/ha**
- ▶ Pestovanie bielkovinových plodín je podporené, čo považujeme za veľmi dobré, je podmienené presným zdokladovaním
- ▶ Viazané platby smerujúce do živočíšnej výroby neuvádzam

Druhý pilier intervencií

- ▶ Agrolesnícke systémy a líniové prvky na ornej pôde
- ▶ Ekologické poľnohospodárstvo
(na ornej pôde, pri pestovaní zeleniny a liečivých rastlín, v sadoch, viniciach, na TTP)
- ▶ Precízne hnojenie orných pôd
(na ornej pôde - hnojenie na základe rozborov a cielené)
- ▶ Šetrné hospodárenie na ornej pôde
(pri pestovaní bežných plodín bez POR, pri pestovaní zeleniny, yemiakov a jahôd, v sadoch a vinohradoch - bez použitia „tvrdej chémie“)
- ▶ Ochrana a údržba biotopov (drop, syle...)
- ▶ Zatrávnenie ornej pôdy (5 ročný záväzok)

Kondicionalita základných platieb(1/2)

- ▶ GAEC 1: Udržiavanie trvalého trávneho porastu na základe pomeru trvalého trávneho porastu k poľnohospodárskej ploche
- ▶ GAEC 2: Ochrana mokradí a rašelinísk
- ▶ GAEC 3: Zákaz vypaľovania strnísk na ornej pôde, pokiaľ nie je dôvodom zabezpečenie zdravia rastlín
- ▶ GAEC 4: Vytvorenie nárazníkových zón pozdĺž vodných tokov
- ▶ GAEC 5: Riadenie obrábania pôdy, zníženie rizika degradácie a erózie pôdy vrátane zohľadnenia sklonu svahov
- ▶ GAEC 6: Minimálne pokrytie pôdy, aby nebola pôda počas najcitlivejších období ponechaná bez porastu
- ▶ GAEC 7: Striedanie plodín na ornej pôde, okrem plodín pestovaných pod vodou

Kondicionalita základných platieb (2/2)

- ▶ **GAEC 8: Minimálny podiel poľnohospodárskej plochy vyčlenenej na neproduktívne plochy alebo prvky**
- ▶ GAEC 9: Zákaz konverzie alebo preorania trvalého trávneho porastu označeného ako citlivý z hľadiska životného prostredia v lokalitách sústavy Natura 2000
- ▶ SMR 1: Vodné hospodárstvo
- ▶ **SMR 2: Ochrana vôd pred znečistením dusičnanmi z poľnohospodárskych zdrojov**
- ▶ SMR 3: Ochrana voľne žijúceho vtáctva
- ▶ SMR 4: Ochrana prirodzených biotopov a voľne žijúcich živočíchov a rastlín
- ▶ SMR 5...SMR 11

Priame platby pre pôdu

- ▶ BISS platba - 105,06 eur/ha
- ▶ Ekoschémy - 64,00 eur/ha
- ▶ Spolu 169,06 eur/ha
- ▶ 1 ár (100m²)....1,96 eur..... Je to dostatočná motivácia?
- ▶ Poľnohospodár sa musí správať hlavne ekonomicky a ekologicky, aby prežil a jeho podnikanie na pôde prinášalo zisk, pracovať v súlade s prírodou.
- ▶ Nutnosť plnenia:
 - ▶ Administratíva spojená s Jednotnou žiadosťou
 - ▶ Plnenie kondicionality - len časť je zameraná na pôdu
 - ▶ Plnenie Ekoschémy - hlavne 25% zapravenie pozberových zvyškov (strnisko a slama)

Ekoschémy

- ▶ Reálna platba v roku 2024: mimo CHÚ - 64 eur/ha, v CHÚ - 118,18 EUR/ha
- ▶ Celofarmová ekoschéma je jednoročný záväzok, podmienky:
- ▶ Mimo CHÚ a v CHÚ:
 1. Opatrenia na zlepšenie štruktúry pôdy (na min. 25% výmery o.p.)
 - Aplikácia maštalného hnoja
 - Pestovanie medziplodín (min 10 týždňov)
 - Aplikácia kompostu
 - Zapravenie strniska (resp. pozberových zvyškov, okrem c. repy)
 2. Neproduktívne plochy na rámec GAEC 8 (v CHÚ 3,5%, mimo CHÚ 1,2% a postupné zvyšovanie)
 3. Maximálna výmera parcely (50 ha mimo CHÚ, 20 ha v CHÚ)
 4. 10% neproduktívnych plôch v rámci Ekoschémy osiat' zmesou pre opelovače
 5. Min. 10% TTP s odloženým kosením

Ekoschémy - zhodnotenie

- ▶ Podľa PPA sa do Ekoschémy zapojilo 53,16% žiadateľov (z celkového počtu 16 707)
- ▶ Farmy do 10 ha - 55 % zapojenosť - skoro žiadne povinnosti - kde zlyhala PPA, resp. MPaRV SR ???
- ▶ Farmy od 10 - 100 ha - 64,9 % zapojenosť
- ▶ Podniky od 100 - 500 ha - 89 % zapojenosť
- ▶ Podniky od 500 - 1000 ha - 92,9 % zapojenosť
- ▶ Podniky nad 1000 ha - 91,5 % zapojenosť

- ▶ Z celkovej výmery o.p. žiadateľov (1 736 758 ha) sa do Ekoschémy zapojilo (1 533 292 ha), čo predstavuje 88,3% výmery.

Ekoschémy - zhodnotenie

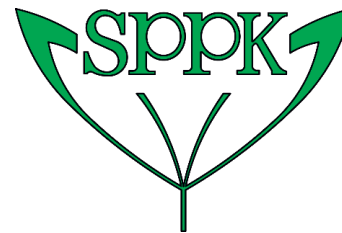
- ▶ Zapojenosť žiadateľov podľa zamerania podniku na RV, alebo ŽV (viac ako 50% tráv a TTP)
 - ▶ RV: ekoschémy 3012 žiadateľov, zapojenosť 75,9%, ekoschémy plocha 1 074 377, čo predstavuje 88 % zapojenosť
 - ▶ ŽV: ekoschémy 2333 žiadateľov, zapojenosť 71,6%, ekoschémy plocha 438 947, čo predstavuje 92,3 % zapojenosť
- ▶ Podniky v chránených vtáčích územiach - zapojenosť 84,2% (zap. 218 104 ha)
- ▶ Územia európskeho významu - zapojenosť 91,5% (zap. 30 002 ha)

Ekoschémy - CHVÚ

CHVÚ	Celkom ha	Ekoschémy ha	Percento	CHVÚ	Celkom ha	Ekoschémy ha	Percento
Bukovské vrchy	1 369	1 355	99,0	Ostrovne lúky	7 719	5 426	70,3
Cerová vrchovina - Porimavie	10 735	10 011	93,3	Poiplie	6 282	5 971	95,0
Čergov	4 566	4 386	96,1	Poľana	6 585	5 986	90,9
Dolné Pohronie	128	128	100,0	Senianske rybníky	1 443	1 429	99,0
Dolné Považie	25 761	17 163	66,6	Slánske vrchy	7 558	7 288	96,4
Dunajské Luhy	1 009	989	98,0	Slovenský kras	7 486	7 129	95,2
Horná Orava	11 523	9 747	84,6	Slovenský raj	2 376	2 244	94,4
Chočské vrchy	3 299	3 118	94,5	Strážovské vrchy	4 854	4 191	86,3
Košická kotlina	10 751	9 950	92,5	Sysľovské polia	1 723	1 723	100,0
Laborecká vrchovina	20 767	20 690	99,6	Špačinsko-nižňanské polia	11 351	3 339	29,4
Lehnice	2 213	2 114	95,5	Tatry	2 407	2 056	85,4
Levočské vrchy	6 198	5 910	95,4	Tríbeč	6 766	6 250	92,4
Malá Fatra	5 153	4 644	90,1	Úľanská mokrad'	16 342	10 002	61,2
Malé Karpaty	1 734	1 330	76,7	Veľká Fatra	3 022	2 870	95,0
Medzobodrožie	19 884	18 070	90,9	Vihorlatské vrchy	5 083	5 048	99,3
Muránska planina - Stolica	1 026	920	89,7	Volovské vrchy	6 147	5 900	96,0
Nízke Tatry	4 551	4 258	93,6	Záhorské Pomoravie	13 849	12 939	93,4
Ondavská rovina	17 226	13 428	78,0	Žitavský luh	129	81	62,8

Udržateľné hospodárenie na pôde

► Problémy

- Pôdna erózia - vodná a veterná
- Degradácia pôdy - strata prirodzenej úrodnosti z dôvodu nedostatku organickej hmoty a nesprávneho, nevyváženého hnojenia
- Nedostatok vlahy
- Nízka pestrosť osevného postupu
- Znečistenie pôdy - ťažké kovy, mikroplasty, spady emisií, rezíduá pesticídov

► Riešenia:

- Ekologický prístup, pôda nie je len výrobným prostriedkom, ale aj súčasťou ekosystému (je nám zapožičaná našimi deťmi...)
- Väčšina poľnohospodárov výrazne zmenila svoj prístup, využíva moderné technológie a spôsoby obrábania aby znížila negatívne dopady

Udržateľné hospodárenie na pôde

- ▶ Pôdna erózia - vodná - riešenia
 - ▶ Uplatňovanie GAEC 5
 - ▶ Minimalizácia hĺbkového spracovania pôdy
 - ▶ Pokryvnosť pôdy počas citlivých období - GAEC 6
 - ▶ Obmedzenie pestovania širokoriadkových kultúr na svahovitých pozemkoch
 - ▶ No-till, minimalizácia, strip till, mulch till
 - ▶ Zasakovacie pásy
 - ▶ Medziplodiny
- ▶ Pôdna erózia - veterná - riešenia
 - ▶ Uplatňovanie GAEC 5
 - ▶ Pokryvnosť pôdy GAEC 6
 - ▶ Maximalizácia zapracovávania organickej hmoty - zlepšovanie štruktúry pôdy
 - ▶ Líniové prvky a vetrolamy - výsadba a údržba
 - ▶ Medziplodiny

Udržateľné hospodárenie na pôde

- ▶ Degradácia pôdy - strata prirodzenej úrodnosti z dôvodu nedostatku organickej hmoty a nesprávneho, nevyváženého hnojenia - riešenia
 - ▶ Sledovanie stavu pôdy, obsahu živín a pH
 - ▶ Vnášanie (podľa technológií aj zapracovanie) organickej hmoty a pozberových zvyškov - Ekoschémy vyžadujú na min. 25% ornej pôdy.... Tam kde je to možné sa zapracováva maštalný hnoj, prípadne kompost a digestát
 - ▶ Precízne hnojenie - s ohľadom na potreby kultúry
 - ▶ Úprava pH - ak je potrebné, je to pomalý a dlhodobý proces.... Nie skokovo!!!
 - ▶ Znižovanie tlaku na pôdu, prípadne využívanie tých istých koľají na prejazd techniky
 - ▶ Podpora zdravého mikrobiálneho života v pôde
 - ▶ Pestrý oševný postup - ideálne s viacročnými krmovinami na ornej pôde

Udržateľné hospodárenie na pôde

- ▶ Nedostatok vlahy - riešenia
 - ▶ Šetrenie s pôdnou vlhkosťou
 - ▶ Vnášanie (podľa technológií aj zapracovanie) organickej hmoty a pozberových zvyškov - Ekoschémy vyžadujú na min. 25% ornej pôdy.... Tam kde je to možné sa zapracováva maštalný hnoj, prípadne kompost a digestát
 - ▶ Pôdo- a vodo- ochranné technológie - minimalizácia, kombinovaná s podrývaním, podmietky, mulčovanie
 - ▶ Vodozadržné opatrenia tam, kde je to vhodné - kopcovitá krajina, lesy...
 - ▶ Závlahové systémy - ich funkčnosť a možnosť použitia v krízových situáciách
 - ▶ Podpora zdravého mikrobiálneho života v pôde
 - ▶ Pestrý oševný postup - ideálne s viacročnými krmovinami na ornej pôde

Udržateľné hospodárenie na pôde

- ▶ Nízka pestrosť osevného postupu - riešenia
 - ▶ Diverzifikácia rastlinnej výroby - žiaľ nie je veľa plodín, ktoré má ekonomický význam pestovať
 - ▶ Podniky so živočíšnou výrobou majú oveľa pestrejší osevný postup ako podniky len s rastlinnou výrobou - viacročné krmoviny na ornej pôde, trávny a miešanky na ornej pôde a prípadne aj trvalé trávne porasty
 - ▶ Zaradovanie medziplodín, či už letných, alebo jesenných ako zdravý delič medzi obilninami, ale aj meliorátor pôdy, ak daná zmes prekoreňuje hlbšie pôdny profil
 - ▶ Bielkovinové plodiny - avšak je potrebné zabezpečiť aj nákup produkcie
 - ▶ Hľadanie netradičných plodín a ich pestovanie, ak je možnosť predaja ich produkcie
 - ▶ Neproduktívne plochy (úhory) podľa GAEC 8 - zmena prístupu, prípadne ich nastavenie tak, aby reálne dochádzalo k zlepšeniu úrodnosti týchto plôch a kumuláciu organickej hmoty

Udržateľné hospodárenie na pôde

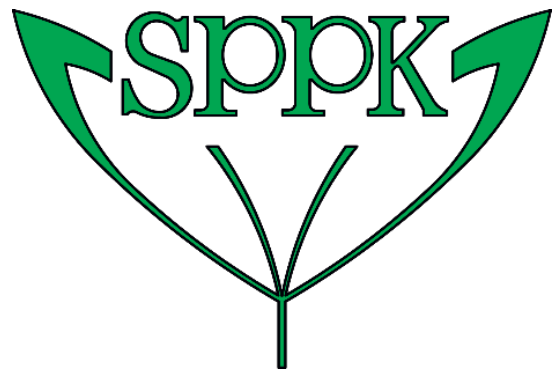
- ▶ Znečistenie pôdy - ťažké kovy, mikroplasty, spady emisií, rezíduá pesticídov - riešenia
 - ▶ Používanie kvalitných priemyselných hnojív s minimálnym obsahom ťažkých kovov, ako Cd, As, Pb, Hg....
 - ▶ Rezíduá - dnes väčšina prípravkov na ochranu rastlín je rozložiteľná na netoxické produkty, minimálne zaťažuje pôdu (prípadne podzemné vody)
 - ▶ Ostatné antropogénne znečistenie je možné znižovať aktívnym prístupom celej spoločnosti k odpadom, triedeniu
 - ▶ Priemyselné emisie dnes už nepredstavujú riziko pre pôdu
 - ▶ Pôda s dostatkom organickej hmoty sa ľahšie vyrovnáva so znečistením, takže opäť upozorňujem na vhodnú kumuláciu organickej hmoty v pôde
 - ▶ Odkúšané mikrobiálne prípravky môžu rovnako napomôcť celkovému ozdraveniu pôdy

Zhrnutie

- ▶ Vyvstávajú skôr otázky:
- ▶ Sú dotácie z prostriedkov EÚ a štátu dostatočne motivačné k lepšej starostlivosti o pôdu?
- ▶ Aké ďalšie opatrenia a nástroje je možné použiť pre zvýšenie záujmu o lepšiu starostlivosť o pôdu?

- ▶ Odpovede:
- ▶ Vzájomná komunikácia a šírenie moderných trendov v poľnohospodárskej praxi
- ▶ Motivačné nastavenie dotácií a príspevkov
- ▶ Propagácia reálnych príkladov ako starostlivosť o pôdu vedie k stabilite a udržateľnosti - aj ekonomickej
- ▶ Osobná iniciatíva a presvedčenie

Ďakujem za pozornosť

Ing. Ivan Fabián, MBA